

САОБРАЋАЈНО ПРАВО

Појам

Два смисла – као грана права и као грана правне науке

Појам као гране права – три схватања

- најуже – право превоза (транспортно право)

- најшире – сва правила о саобраћају

* предмет – сви односи, и имовински и управни (нпр. безбедност, организација, техничка питања)

* домаћај – превоз путника и ствари, пренос вести (нпр. пошта, телефон, телевизија, радио...) и кретање у космосу

- средње – имовински односи у превозу, а управни само у мери потребној за превоз (организација саобраћаја и услови за делатност)

Значај

- уноси ред у одвијање саобраћаја

- значај имовинског дела – а) уређивање уговора и одговорности за штету б) расподела ризика штете између превозиоца и корисника

Предмет

Три схватања

- најуже – имовински односи поводом уговора о превозу (уговор, стварна права на возилу и одговорност за штету)

- средње – имовински и управни односи непосредно повезани са организовањем превоза

- најшире – сви имовински и управни односи у саобраћају (и безбедност...)

Схватање о искључењу превоза путника из саобраћајног права – део грађанског права и потрошачког права

Садржина

- двојна природа правила – имовинскоправна (претежно) и јавноправна

- претежно припада области грађанског права

Метод

Двојни – грађанскоправни и јавноправни

Блискост уређивања појединих грана саобраћаја

- поморско право као узор речном и ваздушном

- железничко право као узор друмском

Особине

Подређеност продаји

- споредан уговор у односу на продају робе

- право корисника на једнострану измену уговора

Међународна природа

Уједначеност националних права

Разноврстност

- различити режими појединих грана

- различита природа правила – уговорна, одштетна, стварноправна, радноправна, статустноправна

Законодавна разуђеност

- свака грана има више закона и конвенција

- немогућност кодификације

Особена начела: 1) заштита општег интереса 2) преваљивање ризика на корисника 3) појачана заштита корисника 4) хитрина 5) краткоћа рокова

Начело заштите општег интереса

- општи интерес – а) несметано одвијање саобраћаја б) безбедност в) организованост и г) заштита слабијих учесника

- руководно начело државе у доношењу прописа

- подређивање интереса појединих учесника општем интересу

Начело преваљивања ризика на корисника - појачана заштита превозиоца

- начини преваљивања – а) бројни разлози ослобођења од одговорности превозиоца б) ограничена одговорност

- оправдање – подстицање улагања у саобраћај предвидивошћу ограниченог ризика за штету
Начело појачане заштите корисника

- „накнада“ корисницима за преваљени ризик

- начини појачане заштите – а) једнострана измена уговора б) пооштрени основ одговорности
в) продужено трајање пооштрене одговорности г) једнострана принудност правила

Начело хитрине

- сви учесници, укључујући и државне органе, морају да брзо обављају своје послове

- последица алкавости – задржавање превоза, губитак прихода и ометање саобраћаја

Начело краткоће рокова

- за приговор за штету превозиоцу – три дана до пар недеља

- за застарелост – годину до две дана од доспелости

Извори

Врсте

- међународни и домаћи (појам)

- сукоб међународне конвенције и домаћег закона

* у међународном превозу важи конвенција

* у домаћем превозу важи закон

Међународно извори

Врсте – 1) међународни уговори 2) обичаји 3) општи услови превоза

Хијерархија – 1) принудне норме међународних уговора 2) клаузуле уговора о превозу 3)

диспозитивне норме међународних уговора 4) међународни обичаји

Међународни уговори

- нема општег уговора – систем разуђеног уређивања (бројни уговори у појединим питањима)

- више уговора у истом питању – предност има каснији, ако друго сам не одређује

Значај – уједначавање права путем конвенција

Врсте

- број уговорника - вишестрани и двострани (предност двостраног)

- област саобраћаја – јавноправни и имовинскоправни

- врсте јавноправних конвенција – 1) статусноправне (тј. статuti међународних организација у саобраћају) 2) организационе 3) безбедносне

Извори – јавноправне конвенције (наставак)

- гранске и опште

- 3 опште конвенције (Барселона) 1921. год.:

1) Конвенција и Статут о слободи транзита

2) Конвенција и Статут о слободи међународних пловних водних путева

3) Декларација о слободи приступа мору државама без морске обале

- имовинскоправне конвенције – само гранске

- врсте:

* друмски саобраћај (Женева) – Конвенција о уговору о међународном превозу: 1) робе друмом (CMR; 1956) и 2) путника друмом (CVR; 1973)

* железнички саобраћај – Конвенција о међународном превозу железницом (Берн 1980; Виљнус 1999)

* речни саобраћај – Конв. о уговору о превозу робе унутрашњим водама (Будимпешта), 2000.

* морски саобраћај – 1) Конв. о уједначењу неких правила о теретници (Брисел), 1924.; измене 1968. (Хашко-визбијска правила); 2) Конв. о ограничењу одговорности за поморска потраживања (Лондон), 1976; изм. 2004.; 3) Конв. о превозу робе морем (Хамбург), 1978; 4) Конв. о превозу путника и пртљага морем (Атина), 1974; изм. 2002.

* ваздушни саобраћај – 1) Конв. о уједначењу неких правила о међународном ваздушном превозу (Варшава), 1929; 2) Конвенција о уједначењу неких правила о међународном ваздушном превозу (Монтреал), 1999.

Међународни обичаји

- појам

- услов за примену – поштеност обичаја

- сучајеви примене – 1) празнина у писаним изворима 2) упућивање писаног извора на обичај и 3) уговарање обичаја

Општи услови

- појам
- значај
 - * формуларно право
 - * искључење диспозитивних правила у конвенцијама и законима (нпр. бродарске конференције у линијском превозу)
- заштита корисника превоза – уско тумачење на штету доносиоца

Домаћи извори

Врсте – закони, подзаконски акти, самостални извори, узансе и други обичаји и судска пракса

Хијерархија – 1) императивна правила закона и подзаконских прописа 2) уговор 3)

диспозитивна правила 4) узансе 5) обичаји

Системи законског уређивања

- систем обједињеног уређивања (кодификација): а) у трговинском законнику (нпр. Немачка) б) саобраћајном законнику (нпр. Француска)

- систем разуђеног уређивања – већина држава

* општи закон – за све гране

* посебни закони – за сваку грану (јавноправни и приватноправни)

Србија

Општи закон – ЗОО

Посебни закони

- железница

* Закон о железници 2013

* Закон о уговорима о превозу... 2015

- друм

* Закон о превозу терета у друмском саобраћају 2015

* Закон о превозу путника у друмском саобраћају 2015

* Закон о уговорима о превозу...1995

- ваздух

* Закон о ваздушном саобраћају 2013

* Закон о облигационим и основама својикоправних односа у вазд. саобр. 2011

- вода- 1) Закон о пловидби и лукама на унутрашњим водама 2010 2) Закон о поморској

пловидби 2011 3) Закон о државној припадности 2013 и 4) Закон о трговачком бродарству 2015

Подзаконски прописи

- појам

- . мноштво, нарочито у јавноправним питањима

- разлог мноштва – променљивост околности

Узансе

- појам

- врсте

* опште - Опште узансе за промет робе 1954 (нпр. транспортне клаузуле, заустављање у превозу)

* посебне – Лучке узансе 1951

Појам

Два смисла – као грана права и као грана правне науке

Појам као гране права – три схватања

- најуже – право превоза (транспортно право)

- најшире – сва правила о саобраћају

* предмет – сви односи, и имовински и управни (нпр. безбедност, организација, техничка питања)

* домаћај – превоз путника и ствари, пренос вести (нпр. пошта, телефон, телевизија, радио...) и кретање у космосу

- средње – имовински односи у превозу, а управни само у мери потребној за превоз (организација саобраћаја и услови за делатност)

Значај

- уноси ред у одвијање саобраћаја
- значај имовинског дела – а) уређивање уговора и одговорности за штету б) расподела ризика штете између превозиоца и корисника

Предмет

Три схватања

- најуже – имовински односи поводом уговора о превозу (уговор, стварна права на возилу и одговорност за штету)
- средње – имовински и управни односи непосредно повезани са организовањем превоза
- најшире – сви имовински и управни односи у саобраћају (и безбедност...)

Схватање о искључењу превоза путника из саобраћајног права – део грађанског права и потрошачког права

Садржина

- двојна природа правила – имовинскоправна (претежно) и јавноправна
- претежно припада области грађанског права

Метод

Двојни – грађанскоправни и јавноправни

Блискост уређивања појединих грана саобраћаја

- поморско право као узор речном и ваздушном
- железничко право као узор друмском

Особине

Подређеност продаји

- споредан уговор у односу на продају робе
- право корисника на једнострану измену уговора

Међународна природа

Уједначеност националних права

Разноврстност

- различити режими појединих грана
- различита природа правила – уговорна, одштетна, стварноправна, радноправна, статустноправна

Законодавна разуђеност

- свака грана има више закона и конвенција
- немогућност кодификације

Особена начела

- 1) заштита општег интереса
- 2) преваљивање ризика на корисника
- 3) појачана заштита корисника
- 4) хитрина
- 5) краткоћа рокова

Начело заштите општег интереса

- општи интерес – несметано одвијање саобраћаја, безбедност, организованост и заштита слабијих учесника
- руководно начело државе у доношењу прописа
- подређивање интереса појединих учесника општем интересу

Начело преваљивања ризика на корисника - појачана заштита превозиоца

- начини преваљивања – а) бројни разлози ослобођења од одговорности превозиоца б) ограничена одговорност
- оправдање – подстицање улгања у саобраћај предвидивошћу ограниченог ризика за штету

Начело појачане заштите корисника

- „накнада“ корисницима за преваљени ризик

- начини појачане заштите – а) једнострана измена уговора б) пооштрени основ одговорности в) продужено трајање пооштрене одговорности г) једнострана принудност правила

Начело хитрине

- сви учесници, укључујући и државне органе, морају да брзо обављају своје послове
- последица алкавости – задржавање превоза, губитак прихода и ометање саобраћаја

Начело краткоће рокова

- за приговор за штету превозиоцу – три дана до пар недеља
- за застарелост – годину до две дана од доспелости

Извори

Врсте

- међународни и домаћи (појам)
- сукоб међународне конвенције и домаћег закона
* у међународном превозу важи конвенција
* у домаћем превозу важи закон

Међународно извори

Врсте – 1) међународни уговори 2) обичаји 3) општи услови превоза

Хијерархија – 1) принудне норме међународних уговора 2) клаузуле уговора о превозу
3) диспозитивне норме међународних уговора 4) међународни обичаји

Међународни уговори

- нема општег уговора – систем разуђеног уређивања (бројни уговори у појединим питањима)

- више уговора у истом питању – предност има каснији, ако друго сам не одређује

Значај – уједначавање права путем конвенција

Врсте

- број уговорника - вишестрани и двострани (предност двостраног)
- област саобраћаја – јавноправни и имовинскоправни
- врсте јавноправних конвенција – 1) статусноправне (тј. статuti међународних организација у саобраћају) 2) организационе 3) безбедносне
- гранске и опште

- 3 опште конвенције (Барселона) 1921. год.:

1) Конвенција и Статут о слободи транзита

2) Конвенција и Статут о слободи међународних пловних водних путева

3) Декларација о слободи приступа мору државама без морске обале

- имовинскоправне конвенције – само гранске

- врсте:

* друмски саобраћај (Женева) – Конвенција о уговору о међународном превозу: 1) робе друмом (CMR; 1956) и 2) путника друмом (CVR; 1973)

* железнички саобраћај – Конвенција о међународном превозу железницом (Берн 1980; Виљнус 1999)

* речни саобраћај – Конв. о уговору о превозу робе унутрашњим водама (Будимпешта), 2000.

* морски саобраћај – 1) Конв. о уједначењу неких правила о теретници (Брисел), 1924.; измене 1968. (Хашко-визбијска правила); 2) Конв. о ограничењу одговорности за поморска потраживања (Лондон), 1976; изм. 2004.; 3) Конв. о превозу робе морем (Хамбург), 1978; 4) Конв. о превозу путника и пртљага морем (Атина), 1974; изм. 2002.

* ваздушни саобраћај – 1) Конв. о уједначењу неких правила о међународном ваздушном превозу (Варшава), 1929; 2) Конвенција о уједначењу неких правила о међународном ваздушном превозу (Монтреал), 1999.

Међународни обичаји

- појам
- услов за примену – поштеност обичаја
- случајеви примене – 1) празнина у писаним изворима 2) упућивање писаног извора на обичај и 3) уговарање обичаја

Општи услови

- појам
- значај
 - * формуларно право
 - * искључење диспозитивних правила у конвенцијама и законима (нпр. бродарске конференције у линијском превозу)
- заштита корисника превоза – уско тумачење на штету доносиоца
 - 11 Саобраћајно право

Домаћи извори

Врсте – закони, подзаконски акти, самостални извори, узансе и други обичаји и судска пракса

Хијерархија – 1) императивна правила закона и подзаконских прописа 2) уговор 3) диспозитивна правила 4) узансе 5) обичаји

Системи законског уређивања

- систем обједињеног уређивања (кодификација): а) у трговинском законнику (нпр. Немачка) б) саобраћајном законнику (нпр. Француска)
- систем разуђеног уређивања – већина држава
 - * општи закон – за све гране
 - * посебни закони – за сваку грану (јавноправни и приватноправни)

Србија

Општи закон – ЗОО

Посебни закони

- железница
 - * Закон о железници 2013
 - * Закон о уговорима о превозу... 2015
- друм
 - * Закон о превозу терета у друмском саобраћају 2015
 - * Закон о превозу путника у друмском саобраћају 2015
 - * Закон о уговорима о превозу...1995
- ваздух
 - * Закон о ваздушном саобраћају 2013
 - * Закон о облигационим и основама својикоправних односа у вазд. саобр. 2011
- вода- 1) Закон о пловидби и лукама на унутрашњим водама 2) Закон о поморској пловидби 3) Закон о државној припадности и 4) Закон о трговачком бродарству
 - 13 Саобраћајно право

Подзаконски прописи

- појам
- мноштво, нарочито у јавноправним питањима
- разлог мноштва – променељивост околности

Узансе

- појам
- врсте
 - * опште - Опште узансе за промет робе 1954 (нпр. транспортне клаузуле, заустављање у превозу)
 - * посебне – Лучке узансе 1951